

Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravljalni prostori:
2657 S. Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXIII.

Cena lista
je \$6.00

Entered as second-class matter January 23, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., petek, 7. marca (March 7), 1930.

Subscription \$6.00
Yearly

STEV.—NUMBER 56

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Trideset milijonov brezposelnih delavcev na svetu

Največ jih je v Ameriki in potem v Nemčiji, nato prideta na vrsto Anglija in Rusija. Brezposelnost postaja stalna v vseh industrijskih deželah.

(Včera) so bile demonstracije brezposelnih delavcev po vseh deželah na iniciativo komunistične internacionale. Kjer so oblasti skušale preprečiti demonstracije na ulicah, so bili izgradi. V Chicagu je policija v zadnjem trenutku dovolila demonstrativen pohod po gotovih ulicah na zapadni strani, ne pa v downtownu, ko je pešica komunistov odstopila kontrolo nad demonstracijami čikaških podružnic Unije za ameriške civilne svobodščine. Komunisti so hoteli imeti pohod do mestne hiše, a so umaknili zahtevo, ko je policijski načelnik Russell dovolil, da brezposelni lahko pošljejo deputacijo 15 mož k županu, če jo bo župan hotel sprejeti. O izidu demonstracije poročamo jutri.)

London, 6. marca. — Brezposelnost industrijskih delavcev je danes splošna po vsem svetu, izvzema v Franciji. Zaupnik delavske stranke, ki je temeljito preučil položaj v vseh deželah, poroča, da brezposelnost rapidno narašča v vseh večjih industrijskih deželah Evrope, Amerike in Azije. Pred nekaj leti je bilo dvajset milijonov brezposelnih v vseh industrijskih deželah, danes jih je trideset milijonov.

Največ brezposelnosti je v Združenih državah, toda ker je Amerika velika in ker je industrijska depresija približno enakomerno razdeljena na vse industrije, je situacija tamkaj veliko boljša kot v Angliji in Nemčiji, kjer je primeroma manj brezposelnih. Iz Japonske je pravkar prišla vest, da je tudi tam velika kriza. Dočim so pred par meseci računali, da je na Japonskem 300,000 brezposelnih delavcev, je danes število naraslo že na 800,000 in v kratkem jih bo milijon.

Najslabše v Evropi je v Nemčiji. Tam je bilo 4,500,000 delavcev brez dela konec leta 1929. V prvem tednu februarja je armada brezposelnih narasla za nadaljnjih 30,000.

Anglija ima dva milijona brezposelnih; od teh je en milijon stalno brez dela. V Sovjetski uniji, kjer je 11,000,000 organiziranih delavcev, je dva milijona ljudi stalno brez dela. V Italiji, kjer fašisti neprenehoma likajo situacijo v rožnatih barvah, je kljub vsemu njihovu prizadevanju in prikrivanju 600,000 delavcev brez dela.

Položaj ni nič boljši v Avstriji, Čehoslovakiji, na Poljskem, Ogrskem, v Rumuniji, Jugoslaviji, Španiji in Belgiji. Velika brezposelnost je tudi v republikah Centralne in Južne Amerike, v Južni Afriki, Avstraliji, Novi Zelandiji in Indiji.

Ekonomi, ki so doslej smatrali, da je to zlo le posledica svetovne vojne in ki mora sčasoma izginiti, ko se vrnejo "normalne ekonomske razmere," zdaj spoznavajo, da je ta njihova teorija napačna. Brezposelnost ne izvira iz vojne, pač pa iz novega industrijskega sistema. Razvoj masinske produkcije gre hitreje, kot pa se pojavljajo nove industrije, ki bi absorbirale delavce, ki jih novi stroji mečejo na cesto.

300 mrtvih v francoski poplavi
Pariz, 6. marca. — Število mrtvih v nižinah ob reki Garonne, ki je zadnje tri dni povzročila največjo povodenj v zgodovini Francije, je naraslo na tristo. Voda je začela danes upadati. Resevalno moštvo, ki pobira mrtlice, je našlo 14 trupel v mali cerkvi v Mosaicu. Trupla so ležala okoli oltarja, ki je poln blata. Med mrtlic je tudi žena z dojenčkom v naročju.

Sodnik, star 97 let, izvoljen ponovno

St. Charles, Minn.—Salmon W. Gleason, ki je star 97 let, je bil zadnji tork pri tukajšnjih mestnih volitvah ponovno izvoljen za municipalnega sodnika z ogromno večino. Gleason opravlja to službo že od leta 1889. Kljub svoji visoki starosti je sam vodil svojo volilno kampanjo in vsak dan govoril na shodih. Izvoljen je za štiri leta in ko poteče njegov rok, bo star 101 leto, če bo še živel.

Howat govori rudarjem

Vodja kansaskih rudarjev navdušeno pozdravljen na zborovanju v Springfieldu

Springfield, Ill. — Alexander Howat, ognjevit bojevnik na čelu rudarske unije v Kansasu, bo morebiti predsednik mednarodne rudarske organizacije, predno konča zborovanje, ki se odvri prihodnji ponedeljek.

Govorice, da misli Howat kandidirati za predsednika reorganizirane United Mine Workers unije, so bile pojačane v teku rudarskega zborovanja, ki se je vršilo v veliki dvorani Centennial poslopja.

Howat je nastopil kot glavni govornik na zborovanju, katerega se je udeležilo okrog šeststo rudarjev. V teku svojega govora je večkrat naglašal, da je pripravljen prevzeti vodstvo mednarodne rudarske unije, "da jo očisti korupcije in jo postavi na podlago, da bo živela v respekt pri nasprotnikih in da bo v čast delavskemu gibanju." Howat se je nameraval iz Lewisovega politkusa pri izvajanju odredb izvršnega odbora mednarodne unije, ki hoče razlagati njeno ustavo.

"Nimam zveze z nobeno frakcijo v tem boju," je dejal Howat, "toda odločil sem se, da storim nekaj za illinoiske rudarje, ki so prišli na pomoč kansaskim rudarjem v dnevnih preizkušnje za časa stavke." Howat je potem razložil svoje doživljanje v zaporu, v katerega je bil vržen, ko se je potegoval za pravice kansaskih rudarjev. Svoj govor je zaključil z besedami, da ne bo prejel miru v rudarski uniji, dokler se Lewisa ne odstrani z vodstva organizacije.

John Hindermarsch, predsednik springfieldskega rudarskega poddistrikta, je predsedoval zborovanju. Drugi govorniki so bili: John J. Walker, predsednik državne delavske federacije, Oscar Ameringer, urednik "Illinois Minerja," in Harry Fishwick, predsednik illinoiske rudarske unije. Zadnji je izjavil, da je pripravljen resignirati, ako isto store Lewis in nekateri drugi uradniki mednarodne unije v interesu, da se spet povrne mir in red v rudarsko organizacijo.

ZAPOSTAVLJANJE ZAMORCEV

Delodajalci odpustčajo črnce, na njihova mesta pa sprejemajo mehliške delavce

Houston, Tex. — (F. P.) — Industrijska podjetja so pričela odpustčati zamorske delavce; njihova mesta pa zavzemajo ceneni mehliški delavci. Neka sladoledna trdva je oslovila vse zamorske delavce in njenemu zgledu so sledile druga podjetja.

Asociacija za napredek zamorskega ljudstva je po svojih zastopnikih vložila formalni protest in ga naslovila na mestno upravo radi diskriminacije zamorskih delavcev. Kampanja proti črnem je v teku že zadnjih par mesecev; pričela je z akcijo trgovcev z ribami, ki so prvi začeli z odpovijanjem zamorskih klerikov v ribiških stojnicah.

PREDSEDNIK FEDERACIJE PRED ODLOČITVIJO

Akcija voditeljev upornega dvanaestega rudarskega distrikta ga je spravila v nerodno situacijo

Indianapolis, Ind. — (F. P.) — William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, se bo moral v kratkem odločiti, dali bo ostal na strani Johna L. Lewisa, predsednika mednarodne rudarske unije, ali bo dal podporo Lewisovim sovražnikom, ki so sklicali konvencijo rudarjev v Springfieldu. Vprašanje v obliki zahteve je bilo naslovljeno na Greena od strani izvršnega odbora mednarodne rudarske unije, naj prisili predsednika Walkera od državne delavske federacije na resignacijo ali pa naj preklic čarter federaciji, ker je Walker podpisal odloke za rudarsko konvencijo v Springfieldu.

Green, ki se sedaj mudi na govorniški turi v južnih državah, se bo moral odločiti v prihodnjih par dneh, ker je čas do konvencije kratak. O Walkerju pravijo, da je dober preudaril vso stvar, predno je podpisal odloke in je gotovo, da ne bo resigniral niti v slučaju, da ga Green pozove, naj to stori.

Odpoklic čarterja državni delavski federaciji v Illinoisu bi bil slučaj, ki se še ni pripetil v zgodovini Ameriške delavske federacije, kajti prvi se je vedno smatrala za verno organizacijo, ki je ob vsaki priliki pokazala lojalnost napram drugi. Sicer se je že zgodilo, da je Ameriška delavska federacija odpoklicala čarter nekaterim mestnim delavskim svetom in da je celo Čikaška delavska federacija bila predmet ostre kritike radi njenega stališa z ozirom na ustanovitve delavske politične stranke in zahteve za priznanje Sovjetske unije, toda ni verjetno, da bi Green odprto nastopil proti Walkerju.

Predsednik Walker, ki je bil svoje čase rudar, se je postavil na stran upornih voditeljev dvanaestega distrikta in se ne bo premaknil s svojega stališa. Delavska federacija prejema prispevke unijelihi rudarjev, ki bi prenehali, ako bi se pridružil Lewisu. Dali bo Green podzvel akcijo proti državnim federacijam, je znano sedaj samo njemu in njegovim svetovalcem. Ameriška delavska federacija je vzrujena radi propadanja rudarske unije, odkar jo vodi Lewis. To je drugi vzrok, ki sili Greena na previdno postopanje v krizi, katero preživlja rudarska unija.

Mooney bo še čakal na pomilostitev

Governor Young možl. Protestni shodi v državi Californiji

San Francisco, Cal. — (F. P.) — Trinajsta obletnica, odkar je bil Tom Mooney obsojen na smrt, a je bil pozneje pomilostjen po governerju Stephenu v do smrtne ječe, je prešla v zgodovino a številni shodi po vseh večjih mestih države Californije, na katerih so zborovali protestirali proti governerju Youngu, ki namenoma zavlačuje zadevo za pomilostitev, da bi se nebi dokazalo, da je bil Mooney vržen v ječo po nedolžnem.

Mooney je izjavil, da se ne bo nikoli ponizal in da bo odločno vztrajal na zahtevi za popolno pomilostitev. Izgubil je vsako upanje, da bi Young podzvel kakšno akcijo in se poglubil v dokumente, ki pričajo o njegovi nedolžnosti.

Jetniški pomilostitveni odbor, kateremu so bili izročeni dokumenti o Mooney-Billingsovem slučaju v študijo, menda še vedno "študira" zadevo, kajti od sebe še ni dal nobene izjave.

Carina zvišana na sladkor

Washington, D. C. — Senat je v sredo sprejel postavko višje carine na sladkor. Carinska pristojbina se zviša za dva centa pri funtu. To pomeni, da bodo ameriški odjemalci plačali letno 32 milijonov dolarjev več za sladkor s Kube in drugih dežel.

Prohibičniki zaklenili krompirjevo gredo

Menominee, Mich. — Federalni prohibičniki so naredili rekord, ko so pred nekaj dnevi "podlakali" ali zaklenili krompirjevo gredo. Grede se nahaja poleg hotela Grassel v Menomineecu. Lastnik hotela se je pregrešil proti prohibiciji in zapel so mu poslopje hotela, hišo zraven hotela, garažo in prazno zemljišče, na katerem je lani rasel krompir. Lastnik ne sme letos saditi krompirja.

Privatne uposlevalnice ostanejo

Kampanja, ki jo je uvedel državni delavski departament, je končala z neuspehom

Detroit, Mich. — (F. P.) — Michiganški delavski departament je opustil bitko proti privatnim uposlevalnim agencijam. Svojo kampanjo je pričel bombastično pred par meseci, toda legalne zapreke so bile vzrok, da je vsa stvar žalostno končala.

Z. B. Cigo, državni superintendent uposlevalnih agencij, je obupano izjavil častniškim poročevalcem, da mu postavbe večje roke in tako je bila kampanja še vnaprej obojena k propadu. Zakon za privatne uposlevalnice določa, da lahko računajo vsoto, kakršna se ji vidi umetna; da ni treba nobene garancije z ozirom na trajnost dela; da lahko računa aplikantu pristojbino, akopprav delo zanj ne eksistira in državni inspektor ne sme pregledati poslovanje agencije brez njenega dovoljenja.

Kot stvar izgleda, bodo brezposelni delavci v državi Michigan še nadalje predmet kampanja od strani privatnih uposlevalnih agencij, dokler državna legislatura ne sprejme zakona, ki bi odpravil slo sedanega sistema. Toda tudi v tem slučaju se lahko zgodi, da sodišče proglasi tak zakon neustaven in tako bo odiranje brezposelnih rezev še nemoteno naprej.

Mooney bo še čakal na pomilostitev

Governor Young možl. Protestni shodi v državi Californiji

San Francisco, Cal. — (F. P.) — Trinajsta obletnica, odkar je bil Tom Mooney obsojen na smrt, a je bil pozneje pomilostjen po governerju Stephenu v do smrtne ječe, je prešla v zgodovino a številni shodi po vseh večjih mestih države Californije, na katerih so zborovali protestirali proti governerju Youngu, ki namenoma zavlačuje zadevo za pomilostitev, da bi se nebi dokazalo, da je bil Mooney vržen v ječo po nedolžnem.

Mooney je izjavil, da se ne bo nikoli ponizal in da bo odločno vztrajal na zahtevi za popolno pomilostitev. Izgubil je vsako upanje, da bi Young podzvel kakšno akcijo in se poglubil v dokumente, ki pričajo o njegovi nedolžnosti.

Jetniški pomilostitveni odbor, kateremu so bili izročeni dokumenti o Mooney-Billingsovem slučaju v študijo, menda še vedno "študira" zadevo, kajti od sebe še ni dal nobene izjave.

Carina zvišana na sladkor

Washington, D. C. — Senat je v sredo sprejel postavko višje carine na sladkor. Carinska pristojbina se zviša za dva centa pri funtu. To pomeni, da bodo ameriški odjemalci plačali letno 32 milijonov dolarjev več za sladkor s Kube in drugih dežel.

Kolosalen ekonomski program Sovjetske unije

V desetih letih namerava sovjetska vlada prekositi Ameriko v agrarni in industrijski produkciji

Mooska, 6. marca. — Nov načrt sovjetske vlade za industrializacijo Rusije pomeni, da bo imela Sovjetska unija leto 1940 prav tako veliko farmako in industrijsko produkcijo kakor imajo letos Združene države. Načrt določa, da se sovjetska produkcija dvigne v prihodnjih desetih letih na 37 milijard dolarjev vrednosti, v petnajstih pa na 65 milijard.

Načrt predvideva, da bo imela Rusija leta 1940 toliko strojne opreme kolikor ima zdaj Amerika. V tem času bo imela 20 milijonov avtomobilov in 2,500,000 traktorjev; leta 1945 mora imeti 30 milijonov avtov in tri milijone traktorjev.

Posebna pažnja se mora posvetiti, kakor določa načrt, takozvanim "energijskim pokrajinam". To so kraji ob vodnih silah, kjer zgrade velike elektrarne, ki bodo zalagale vso Rusijo z elektriko. Druga postavka v načrtu določa, da se morajo v tem času razviti vreli olja in žele premoga na otoku Sahalinu, kjer bo produkcija teh dobrih dvakrat večja kot je danes v basinu Donca. Načrt tudi določa, silen razvoj naravnega bogastva v Uralih, kjer bo industrijska hrbtnica dežele. Tam bo Rusija imela svoje glavne zaloge železa, bakra, cinka in drugih potrebnih kovin.

PROPADANJE RUDARSKE UNIJE

Mednarodna unija šteje še 45,000 članov na polju mehkega premoga

Indianapolis, Ind. — (F. P.) — Nekdaj močnega rudarske unije UMWA, kot se glasi zadnje uradno poročilo šteje 98,000 članov na polju mehkega premoga, toda od teh jih je 53,000 v dvanaestem distriktu v Illinoisu, ki je prenehal s plačevanjem prispevkov na glavni stan unije.

Ko je John J. Lewis postal predsednik mednarodne rudarske unije, je ta štela 385,000 članov na polju mehkega premoga. Njegova zadnja trdnjava je še na polju antracita, kjer je pričel s kampanjo, da jo obdrži pod svojo kontrolo, kajti tudi tukaj se je pojavila opozicija proti njemu.

V kratkem poteče pogodba med rudarji in operatorji premogorovov in Lewis je zaposlen pri delu za podpis nove pogodbe, ki se naj izvrši brez velikih sporov in konfliktov. Lewis se boji stavke na polju antracita, ker dobro ve, da bi to pomenilo popoln propad rudarske organizacije.

Pogoji nove pogodbe so zaviti v tajnost. Ve se le toliko, da rudarji ne bodo dobili zvišanja medze ali skrajšanje delovnega časa. Pogodba bo pomenila edino obnovitev one, ki je bila sklenjena pred petimi leti.

Tardieujeva vlada potrjena

Pariz, 6. marca. — Reorganizirana francoska vlada, katero vodi Andre Tardieu, je večerj dobila zaupnico v zbornici, 316 proti 283 glasovom. Kriza je zdaj končana in francoska delegacija se vrne na mornarično konferenco v Londonu.

Devet obtoženih ponarejanja ameriških vizumov

New York. — Zvezna veleposlaništva so obtožila devet oseb ponarejanja ameriških vizumov na potnih listih iz Poljske, s pomočjo katerih so pošiljali Poljake v Združene države. Med obtoženih je tudi Harry M. Hall, bivši ameriški podkonzul v Varšavi.

Število rojstev pada v Illinoisu

Porodna kontrola se razširja, medtem pa preventivna medicina omejuje umrljivost

Chicago. — Dr. Andy Hall, državni zdravstveni direktor, je 5. t. m. poročal, da je število rojstev padlo v Illinoisu v letu 1929, obenem pa je padla tudi umrljivost. Dr. Hall pravi, da je porodna kontrola, ki se vedno bolj razširja, odgovorna za padanje rojstev, za zmanjšano umrljivost je pa odgovorna vedno boljša preventivna medicina.

Odstotek rojstev v Illinoisu je bil 17.2 na tisoč oseb in odstotek umrljivosti 11.7. Razmerje je torej še vedno ugodno. Vsega skupaj se je narodilo 128,634 oseb in umrlo 87,789 oseb, kar znači, da se je narodilo 40,845 otrok več kot je bilo mrtvih. Preostanek pa vsako leto pada. Leta 1921 je znašal preostanek 71,228 in od tedaj je vedno manjšal. To znači, da se zakonski pari se še komaj reproducirajo, to je imajo le po enega ali dva otroka.

Najdraževši kraj v vsej državi je čikaško predmestje Cicero, kakor poroča dr. Hall. Tam je bilo v zadnjem letu le 336 smrtnih slučajev ali 4.4 odstotke od 1000 prebivalcev. V čikaškem okraju Cook se je največ otrok narodilo v Oak Parku, namreč 2580 ali 43.2 odstotkov, najmanj pa v Forest Parku, kjer je bilo rojenih le 48 otrok ali 3 odstotke.

Politično gibanje unijelihi delavcev

Odpor se koncentriira proti zveznemu senatorju Grundyju

Harrisburg, Pa. — (F. P.) — Organizirano delavstvo v državi Pennsylvaniji se pripravlja na politično bitko proti interesom, ki jih zastopa Joseph R. Grundy, katerega je njegov pobočni governer Fisher imenoval zveznim senatorjem potem, ko je senat odrekel sedež Vareju na obtožbo volilne korupcije. Grundy se poteza za nominacijo za kandidata zveznega senatorja. Primarne volitve se vrše prihodnje spomlad.

Dolžnost vsakega organiziranega delavca," piše James E. Kelly, urednik "Labor Pressa", ki je glasilo državne delavske federacije, "je agitirati proti takim industrijskim mogotcem, ki so se spustili na delo, da Grundy dobi nominacijo. Grundy mora biti poražen, kajti v nasprotnem slučaju bo zadan velik udarec delavskim unijam v državi, ki je poznana kot trdnjava opešparjev. Ako se unijisti ne postavijo po robu korupcijskemu političnemu vodstvu, pomeni to samomor."

Nadalje urgira urednik militantno akcijo od strani delavstva, ki naj oživi spečo energijo in navdušenje v krajevnih unijah, ki so dolga leta mirno gledale na korupcijo republikanske politične mašine, ki je dobila nadvlado v državni legislaturi in je potem izvajala svoje teroristične taktike napram organiziranemu delavstvu.

Kitaški militarist odstopil

Sanghaj, 6. marca. — General Jen Si-an, governer provinc Šansi in vodja vstajškega gibanja na severu proti Kaišekovi centralni vladi, je večerj brzojavil vladi v Nankingu, da je odložil vse svoje oficelne službe in da odpotuje v inozemstvo. S tem je nova revolta in civilna vojna, ki je v severnih provincinah ogrožala Kaišekov režim, padla v vo-do.

Sir Arthur Conan Doyle:

IZGUBLJENI SVET

(THE LOST WORLD) Roman

"Kaj pa naj bo na tem?" sem vprašal. "O nič, nič, nič," je odvrnil in se počasi odzibal tja, kjer sta nadaljevala oba znanstvenika svoj srditi dvospev: Summerleejev visoki, hreščeci glas se je dvigal in padal v odgovor mogočnemu Challengerjevemu basu. Pozabil bi najbrž na opazko lorda Johna, če ne bi ališal potem ponoči, kako zopet mrmra na samem: "Sinjasta ilovica — ilovica v žrelu ognjenika!" — To so bile zadnje besede, ki sem jih še čul, preden sem trdno zaspal.

ENAJSTO POGLAVJE

"To pot sem bil jaz junak!"

Lord John Roxton je imel prav, ko je slutil, da vtegnejo biti rane, ki so nam jih prizadejali kljuni ogabnih pošasti, tudi strupene. Dan po našem prvem doživljanju na planoti sva morala trpeti jaz in Summerlee mrzlico ter hude bolečine, Challengerju pa je tako oteklo koleno, da je komaj šepal. Ostali smo torej ves dan v taborišču in pomagali, kolikor smo pač mogli, lordu Johnu, ki se je trudil, da bi ojačil in zvišal bodočo ograjo, našo edino zaščito. Spominjam se, da me je mučil ves dan poseben občutek: zdelo se mi je, da nas nekdo iz bližine opazuje, ne da bi vedel, kdo nas gleda in odkod. Ta vtis je bil tako močan, da sem o njem povedal profesorju Challengerju, ki pa je hotel tolažiti z mojo živčno razburjenostjo radi mrzlice. Venomer sem se pazno oziral v pričakovanju, da bom karkoli zagledal, a nisem ničesar videl razen temne črte naše ograje in svedano mrkega orjaškega drevesa, katerega veje so se sklanjale nad nami. Kljub temu sem vedno močneje občutil, da nas nekdo prav blizu neprestano zasleduje pa nam ne želi ničesar dobrega. Spominjam se, da sem si indijanskih povesti o Curupuriju, groznem strašilu, ki preži v gozdni globini na potnike, in sem si lahko domislil, kako plaši hudobni privid vsakogar, kdor bi se upal ga motiti v njegovi svedani samoti.

To noč (našo tretjo noč v Maple Whiteovi deželi) smo doživeli novo izkušnjo, ki nam je ostala v strahovitih spominih ter nas napolnila s hvaležnostjo do lorda Johna, ki je tako vztrajno delal, da izpremeni naše taborišče v nepristopno trdnjavo. Spali smo okoli pojemačnega ognja, ko smo se nenadno zbudili ali, po pravici povedano, planili preplašeni iz spanja, ker začuli smo dolgo, neznošno, obupno cvilenje in kričanje, kateremu sličnega še nikoli nisem slišal. Ne poznam nobenega glasu, da bi ga lahko primerjal s onim strahovitim tulenjem, ki se je menda razlegalo samo nekoliko sto yardov daleč od nas. Rezalo je ušesa kakor žvižg lokomotive; a ta žvižg je samo enostaven, mehaničen, rezek zvok, dočim je bil oni ponočni glas vse globlji in drhtel od smrtnih bolečin pa obupa. Stislili smo si z rokami ušesa, da se rešimo tega klica, ki nam je pretresal živce. Polni me je mrzel pot in nepopisna muka mi je stislila arce. Vse muke zmrcvarjenega bitja, mila, v nebesa letéča tožba, vse neizmerne bolečine so bile strnjene in izražene v tem gorastnem predsmrtnem vpitju. In s tem presunljivim, visokim krikom se je razlegal še drugi: počasen, globok, pretrgan smeh, grgrajoče, pohlepno, zadovoljno mrmranje, ki ga je bilo čudno slišati poleg žalostnega javkanja. Kake tri ali štiri minute je trajal ta grozoviti dvospev, tekoni katerega so se oglašale v listju drevesa prebujene in preplašene ptice. Potem je vse umolknilo prav tako nenadno, kakor se je bilo pričelo. Dolgo časa smo sedeli v strahu in molku. Potem je vrgel lord John sveden dračja na ogenj in rdečkasta luč je razsvetlila napeto prisluškajoče obraze mojih tovarišev ter orjaško vejevje nad nami.

"Kaj je bilo to?" sem zašepetal.

"Jutri zjutraj zvemo," je rekel lord John, "bilo pa je blizu nas, menda v daljavi one jase."

"Imeli smo izjemno priliko poslušati prazgodovinsko tragedijo, katerokoli dramo izmed

teh, ki so se dogajale v ločju ob mlakužah jurske dobe, če je razkošaj v močvirju večji zmaj manjšega," je rekel Challenger bolj svedano, kakor smo sicer bili pri njem vajeni. "Kaka sreča je za človeka, da je prišel šele pozneje na vrsto v zgodovini stvarstva. Starožitne dobe so poznale moči, katerim ne bi bilo kos nobeno njegovo junastvo in nobeni umetni pripomočki. Kaj bi naj opravil s svojo zanko, kopjem ali puščico zoper take nestvore, ki so nastopili nocoj? Še s sodobno puško bi bilo težko pošasti priti do živca."

"Kako bi rad po njej pomeril, draga prijateljica!" je rekel lord John in nežno pobožal svojo ekspresno puško. "Vsekakor bi imela slična živina pri spopadu prav dobre izgleda na uspeh."

Summerlee je dvignil roko.

"Pst!" je zašepetal. "Menda nekaj slišim!"

Sredi globoke tišine se je nenadno razleglo zamolklo, enakomerno peketanje. To je bil korak neke zverine — pravilni udarci mehkih, a težkih šap, ki so se previdno spuščale na tla. Oblazila je počasi naše taborišče in se ustavila blizu vhoda. Začel sem odtod v enakomernih presledkih siskajoč, pridružen glas — to je bila sapa nepoznanega stvora. Zdal nas je delil samo šibki plot od ponočne pošasti. Vsak od nas je zagrabil puško, in lord John je potegnil večjico iz plota, da napravi lino.

"Prisvetem Jurju!" je zašepetal. "Menda ga vidim!"

Sklonil sem se in mu pogledal čez pleče skozi luknjico. Res, tudi jaz sem ga videl. V temni senci drevesa sem razložil še bolj temno senco, nerazločno, črno, nejasno in sključeno, preteče divjo, mogočno postavo. Ni bila večja od konja, toda megleni obrisi so kazali izredno spretnost pa moč. Tudi siskajoče dihanje, ki je spominjalo na enakomerno, močno sopihanje parnega stroja, je govorilo o orjaškem telesu. V trenutku, ko se je zverina premaknila, se mi je zazdelo, da so zablikale zelenkaste, pošastne oči. Težko šumenje je menda kazalo, da polagoma lazi naprej.

"Mislim, da se pripravlja za skok!" sem rekel in napel petelina svoje puške.

"Ne streljajte! Ne streljajte!" je zašepetal lord John. "Puškin strel se bo slišal več milj daleč sredi te nočne tišine. Čakajte z njim do zadnjega."

"Če skoči čez plot, smo izgubljeni," je rekel Summerlee, in njegov hreščeci glas je nenadoma izbruhnil v nervozen smeh.

"Ne sme skočiti čez plot," je zaklical lord John, "a čakajte vendar s streljanjem do zadnjega. Morebiti se lahko drugače pridem golazni do živca. Vsekakor bom poskusil."

To, kar je sledilo tem besedam, je bilo dokaz-brezprimernega poguma. Stopil je k ognju, pobral gorečo vejo in kakor blisk planil skozi luknjo, ki jo je bil pripravil k ograji. Nepoznano strašilo se mu je bližalo z grozovitim rjovenjem. Lord John se ni nič obotavljal, temveč mu je skočil lahko in prožno naproti ter na vso moč oplazil z gorečo vejo zverino po gobcu. V tem trenutku sem bežno zagledal pošastno, orjaški žabi slično krinko z bradavičasto gobavo kožo in odprtim žrelom, po katerem je curljala sveža kri. Takoj po tem se je razleglo prasketanje po pomladku in naš strašni obiskovalec je izginil.

"Mislim, da mu ne bo plamen všeč," je rekel lord John smehljaje se, ko se je povrnil in zalučil svojo baklo na grmado.

"Kaj takega ne bi smeli tvegati!" smo mu vsi zaklicali.

"Če pa ni bilo mogoče ničesar drugega storiti! Če bi prišel čez plot, bi morali streljati, pa bi lahko zadeli drug drugega. Če bi pa streljali skozi ograjo in ga tudi ranili, v trenutku bi bil tukaj, pa ni treba govoriti, da bi tudi slabo končali. Mislim, da smo se ga na ta način najboljše odkrili. Kaj pa je to bilo, kaj?"

(Dalje prihodašlj.)

David Haek:

Morskih valov šumenje

Prevel Finec

Sinje nebo se je pelo nad morskim kopališčem Helbingen. Razigrana se je izprehajala množica letoviščarjev ob obali, ne da bi jo motili solinčni žarki, omlinjeni od rahlo pomladanske sapa, ki je vela z morja. Nekateri so se rajši umaknili vrvežu ter posedli na mehke pletene stolice, prav blizu obrežja, kjer ob času plime srebrno se peneci valovi v divjem zagonu oblijavajo svetlo sipino.

Tu je sedela priletna, že nekoliko osivela dama; k njej se je privijala ljubka plavalasa glavičca, deklica s svetlomodrimi očesi, ki so uzrle menda komaj osem pomladi. V svoji levi je otrok držal lopatico, kakršno rabijo za kopanje sipinknega peska. Mala v tem mirnem položaju ni dolgo vzdržala; s krikom je odhitela na breg, kjer so se igrale njene tovarišice. Komaj je še čula prijazno opominjajoči glas priletne dame, ki je iz oči sijalo veččakanje materinske ljubezni. In bila je v resnici — otrokova stara mamica.

Kmalu je zopet pribrela na

zaj. Lopatico je držala pod pazduho in v vsaki roki je imela po eno veliko morsko školjko.

"Poglej, stara mamica!" je zaklicala.

Smehljaje je dama prikimala. "Morska školjka!" je otrok ponovil. "In veš, stara mamica, kaj je tamle Frida rekla?"

"No kaj, ljuba Elzica?"

"Če jih pritisneš k ušesu, ališiš, kaj šume morski valovi. Da, večraj je čula, ko je to njeni sestri pravil neki gospod."

"Vem, otrok moj."

"Tudi ti veš to? Pa mi vendar nisi še nikoli nič povedala."

Stara mamica je molčala in tiho razmišljajoč zrla predse.

"Poglej, zdaj ališim, kaj šume morski valovi!" je čez nekaj časa zopet zaklicala otrok in pritisnil školjki na ušesa.

"No, kaj so ti povedali?" ga je šaljivo izpraševala.

"Da — da si ti tako dobra."

"Samo jaz?"

"Ne, očka in mamica tudi, ampak ti bolj kakor vsi."

"Pojd, norček!"

"Stara mamica," — je kmalu zopet pričela.

"Kaj že spet, ti nemirnica?"

"Glej, še ti si vzemi eno školjko."

"Kaj pa naj počnem z njo?"

"Torej čuj vendar, moja ljuba stara mamica!" se ji je mala dobrikala. "Le deni školjko prav tesno na uho."

Ni se zmenila za otrokov klic, ampak v misli zatopljena je voljno pustila, da ji je mala naravnala roko in žnjo dvignila tudi školjko k ušesu. Precej truda je bilo to slednjič posrečiti. "No, ali sedaj slišiš?" jo je nato vprašala.

Nič odgovora. Toda stara mamica je sedaj res prisluškovala — šumenju morskih valov. Kakor iz silne dalje ji je zvenelo, v pritajenih glasovih in skoro božajoče šepetalo na uho:

"Ali še pomniš? Živela je nekoč deklica mlada in lepa, zelo lepa! — vsi ljudje so tako govorili. Bila je od mnogih ljubljena in ljubila je samo enega. Se še spominjaš? Edini ljubljenci pa je bil reven. Ona ni pri tem videla nobene ovire za zakonsko zvezo, pač pa njeni starši, ki sicer tudi niso bili imoviti, a se jim je vendar hotelo prijetnega življenja in so mnogo oboževanemu otroku želeli bogatega moža. Tedaj si jokala in tožila — se še spominjaš?"

"Povej no, kaj slišiš?" jo je izpraševal otrok.

"V tisti dobi je mrzlični pohlep po pridobivanju zlata okužil prekomorske dežele in premamili tudi Evropo. Kot mnoge druge je tudi njega prevzel; v neutešenem hrepenenju za teboj je tudi on šel čez morje. Mirno smo ga nesli tja, in potem — ga nikoli več nismo prinesli nazaj."

"Deklici je krvavelo arce, menila je, da mora umreti, in če se je izprehajala ob reki, vijoč se skoz njen domači kraj, ji je bilo večkrat kot da iz tihega šumenja naših bratcev čuje zaupno vabljivo pesem. Se še spominjaš?"

"Kje so tisti časi!... In prišel je priden, dober mož, bil je bogat, očetu se je bil priljubil in materi, in še ona bi ga bila vzljubila, da njeno arce ni drugače govorilo. Izprva je odklonila. Oče jo je pregovarjal, mati prosila, on je bil tako nežen in obziren — in po dolgem oklevanju je slednjič pritrdila. Spoštovala je svojega moža, in iz spoštovanja in dolžnosti je vzcvetela ljubezen. Ne hakekrat kot popje v majskih nočeh, a tem globlje in prisrčneje."

"Rodila je deklico, nadvse ljubko in mlado angelčko podobno, imela je njegove poteze. In — o čudo arca! delila je svojo ljubezen, a v vsakem delu mnogo večjo kot prej. — Življenje je prineslo mnogo radosti, a ji vendar ni prihranilo trpljenja. Drugi otrok je po treh mesecih umrl; a tretji, krepak deček je bujno dorasčal..."

"Kaj slišiš?" je mala zopet vpraševala, to pot že nestrpeje. Vendar tudi zdaj ni dobila odgovora.

"Najstarejša je dorasčala in bila vsem v veselje. Kipela je v mladosti in lepoti, poročila se je z možem, ki ga je res iz vse ljubila. Pobožno je mati sklenila roke k molitvi in zahvalila Boga, da hrepenenje dekletovo ne nasprotuje želji njenih staršev. Se še spominjaš?"

"Nato so prišli težki dnevi! Zavrtna bolezen je priklenila očeta v njegovih najlepših dnevih na posteljo. Ni je več zapustil. Umrl je. Žalujčo so šli za njegovo krato vdova, njen sin, ki naj bi prav tedaj odšel na vseučilišče, in njen zet. Hčerka je ostala doma; ni mogla za pogrebom, kajti blizu, zelo blizu je bila ura, ko naj postane mati."

"Izpolnilo se je! In ti — ti si šla k njej, v trpki bolesti vdove in neugnani radosti stare mamice. Novi zemljanec je plavalaska ob tvoji strani."

"Se še spominjaš? Življenje ti je naklonilo polno mero sreče, čiste in neskaljene. Pač se kdaj še prikrade bolesta misel v nasme, ki sedaj krasni tvoji ustnici, toda mirno in brezskrbno lahko zreš v preteklost. Vse tvoje življenje te niti za hip ni obšla misel: 'Ali bi drugače bilo mar boljše?' Misel tega trenutka pa je tudi le bešen sen."

Sreča ni prišla naglo. Tiho te je obiskala in posvetila v tvoje življenje kot mil, alati žarek jesenskega solnca..."

"Oh ti!" je otrok zopet zaklicala, z nožico nestrpno cepetajoč po pesku, "ti mi niti ne poveš, kaj si ališala. Pripoveduj mi vendar, kaj ti šume morski valovi."

Kakor iz sanj prebujena se je dama zdrnila.

"Nič, moj otrok", je dejala

čez nekaj časa, ko je deklica svojo prošnjo ponovila.

"Nič, prav nič? To vendar ni mogoče."

"Zakaj ne?"

"Ker si — ker si tako pazljivo poslušala, ampak tako pazljivo!"

Stara mamica je molčala. Z ljubeznivim pogledom se je ozrla na svojo vnukinjo, ki je po kratkem premisleku zopet nadaljevala:

"Gotovo nisi na to mislila."

"Na kaj vendar, norček ma-

li?"

"No, na mlada leta."

"Sem, ljuba Elzica, sem! Misliha sem na to", je gospa resno pripomnila.

"In nisi nič ališala?"

"Pač, marsikaj", je odgovorila, bolj v mislih kakor za malo.

"Ampak ti tega še ne razumeš."

"Ali bom razumela, ko bom večja?"

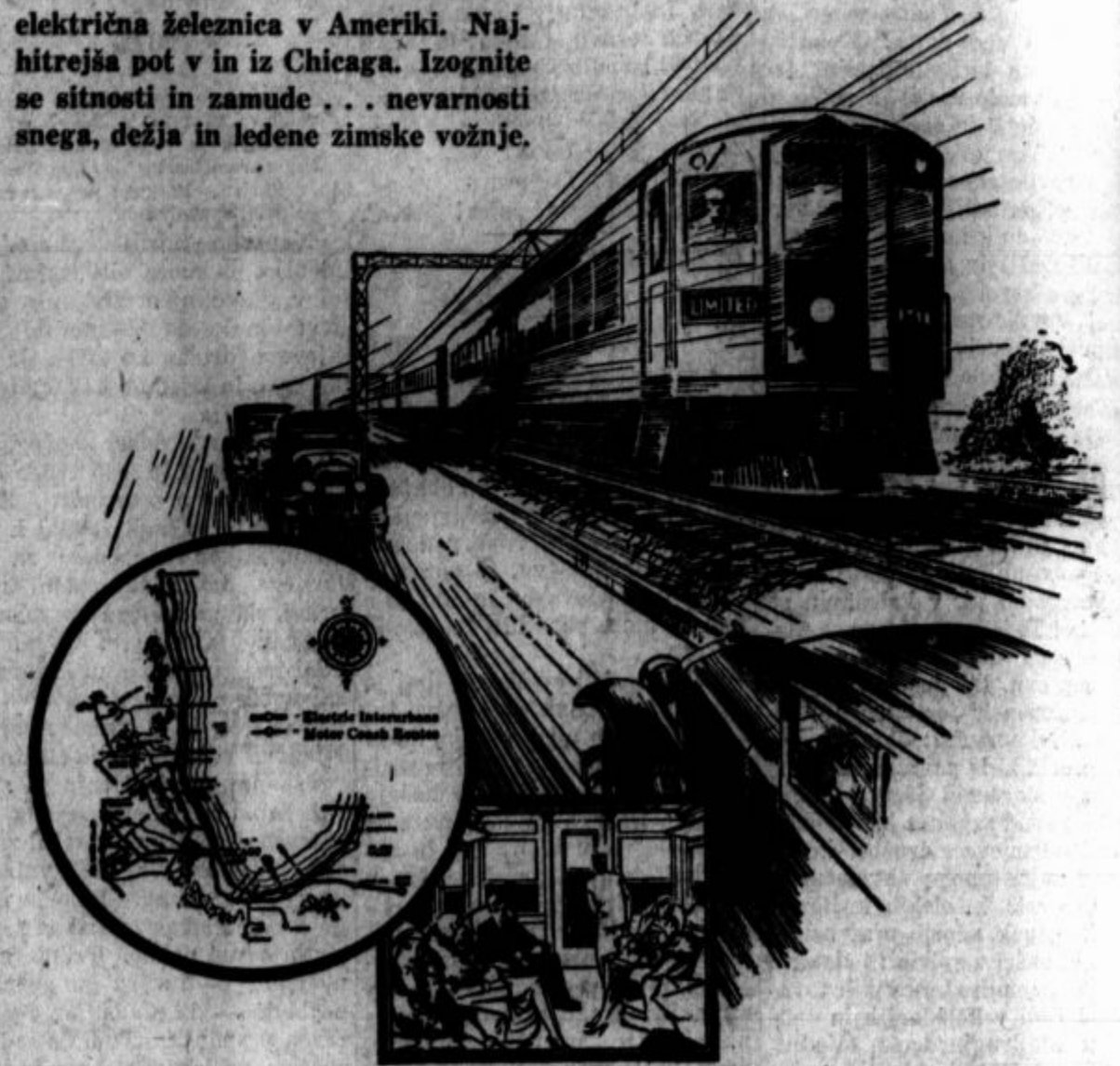
Stara mamica ni odgovorila. Ljubkujoč je privila k sebi vnukinjo in tiho rekla: "Da bi le nikoli prav ne razumela, kaj so mi — šumeni morski valovi."

KOLEDARČKI

Na rokah imamo še nekaj Koledarčkov S.N.P.J. in sta neje po 25c komad. Kdor želi imeti enega ali več, naj hitro pošlje naročila zanj. Imamo le še kakih 50 komadov, torej hitite. Naročila je poslati upravnštvu Prosve-te, 2657 S. Lawndale Ave, Chicago, Ill.

Najhitrejša

električna železnica v Ameriki. Najhitrejša pot v in iz Chicaga. Izognite se sitnosti in zamude... nevarnosti snega, dežja in ledene zimske vožnje.

Dospeli boste hitreje po električni železnici!

Poslužite se našega informacijskega urada (Outing and Recreation Bureau) na 72 W. Adams St. Telefon Randolph 8200. Prosta pojasnila o zabavnih in poučnih vožnjah po čikaškem metropolitnem ozemlju.

Peljite se 70 milj na uro

Za cene, vozni red in druge pojavnice o vseh treh železniških telefonirajte RANDOLPH 8200

CHICAGO SOUTH SHORE & SOUTH BEND RAILROAD

CHICAGO NORTH SHORE & MILWAUKEE RAILROAD

CHICAGO AURORA & ELGIN RAILROAD (The Sunset Lines)

VZHOD

SEVER

ZAPAD

SOUTH SHORE LINE

NORTH SHORE LINE

AURORA & ELGIN LINE

Tiskarna S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmernе, unifakno delo prve vrste.

PMite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA UST MENA POJASNILA